

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.S.c)

نام و نام خانوادگی دانشجو: رقیه محسن زاده اندواری در تاریخ: ۱۳۸۸/۱۲/۱۲

رشته: مهندسی کشاورزی - اقتصاد کشاورزی

از پایان نامه خود با عنوان: بررسی اثرات رفاهی کاهش تعرفه واردات برنج در ایران

با درجه: عالی و نمره: ۱۹/۲ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داوری سمت امضاء اعضای هیات داوری

۱ - سید نعمت الله موسوی

استاد راهنما

۲ - حمید محمدی

استاد مشاور

۳ - زکریا فرج زاده

استاد داور

مراتب فوق مورد تایید است.

مدیر/معاونت پژوهشی

مهر و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

گروه اقتصاد کشاورزی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

MSc

گرایش:

اقتصاد کشاورزی

عنوان:

بررسی اثرات رفاهی کاهش تعرفه واردات برنج در ایران

استاد راهنما:

دکتر سید نعمت الله موسوی

استاد مشاور:

دکتر حمید محمدی

نگارش:

رقیه محسن زاده اندواری

زمستان ۱۳۸۸

تقدیریم به:

گرانبها ترین موهبت های زندگییم،

پدر و مادر عزیزم

به پاس زحمات، حمایتها و محبتهای بی دریغشان

و تمامی کسانی که دوستشان دارم.

سپاسگذاری:

سپاس و ستایش شایسته پروردگاریاست که گویندگان را توان مداحی و شمارشگران نعمت را قدرت شمارش نیست همه عاجزند و او فارغ چون به زمینیان می نگرم حق است که پدر و مادرم را سپاس گویم که آنها هم از الطاف و نعم ذات کبریایی او هستند اینک که به حمد بدین مرحله از کسب معرفت ره یافته ام بر خود لازم و واجب می دانم از اساتید بزرگوایم جناب آقای پروفیسور سلطانی، پروفیسور نجفی و پروفیسور ترکمانی و همچنین جناب آقای دکتر سید نعمت الله موسوی، دکتر حمید محمدی و زحمات فراوان استاد زکریا فرج زاده کمال تشکر را داشته باشم. در نهایت لازم میدانم از دوستانم خانم مهندس فاطمه خناری نژاد، زینب مختاری، سارا ذاکری، مریم محسنیان، صدیقه ابراهیمی، محبوبه میر احمدی وهمین طور جناب آقای برقندان، پازند، بشیری، محمدیان، اسدی، عارف، خالویی نیز قدر دانی کرده باشم.

چکیده

بررسی اثرات رفاهی کاهش تعرفه واردات برنج در ایران

بوسیله‌ی:

رقیه محسن زاده اندواری

کاهش تعرفه، قیمت‌های نسبی و در نهایت انگیزه‌ی تولید را تغییر می‌دهد. با جانشینی ناقص کالاها، اثر کاهش تعرفه بر اقتصاد بستگی به وسعت، اندازه یا محدوده‌ی کاهش تعرفه بر قیمت کالاهای تولید شده در داخل دارد. اگر کالاهای تولید شده در داخل کشور جانشین کالاهای وارداتی شوند، این عمل کل سیستم قیمت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کاهش در تعرفه منجر به کاهش قیمت واردات، کاهش تقاضا برای کالاهای تولید شده در داخل و افزایش تقاضا برای کالاهای وارداتی می‌شود. هم‌چنین، کاهش تقاضا برای تولیدات داخلی، قیمت این نوع کالاها را توجه به مکمل بودن، جانشین بودن و کشش عرضه‌ی تولید، کاهش می‌دهد. انتظار می‌رود با تغییر در تعرفه وارداتی برنج از طریق تغییر در قیمت برنج در میان مصرف‌کنندگان آثار رفاهی بالایی بدنبال داشته باشد. در همین راستا این مطالعه با هدف تعیین تاثیر کاهش تعرفه واردات برنج بر رفاه اجتماعی در ایران انجام شد. در راستای نیل به این هدف، از داده‌های سری زمانی دوره ۱۳۵۷-۱۳۸۶ استفاده شد. ابزار تحلیل شامل توابع عرضه و تقاضای داخلی برنج و هم‌چنین تقاضای واردات برنج می‌باشد. بمنظور برآورد توابع فوق ابتدا ایستایی داده‌های مورد استفاده آزمون شد. نتایج این آزمون نشان داد که داده‌ها همگی در سطح ایستا می‌باشند. سپس از روش گشتاورهای تعمیم یافته Gmm جهت برآورد توابع و تخمین ضرایب استفاده شد.

بدین ترتیب ککش های قیمتی عرضه و تقاضا برای محصول برنج محاسبه شد. با توجه به نتایج مطالعه، ککش قیمتی عرضه و تقاضای برنج در ایران، به ترتیب ۰/۱۲ و ۰/۲۹- بدست آمد. ککش های بدست آمده جهت بررسی وضعیت اثرات رفاهی کاهش تعرفه برنج در ایران استفاده شد. با توجه به تحلیل اثرات رفاهی مشخص شد که با کاهش تعرفه واردات برنج رفاه مصرف کنندگان افزایش یافته و رفاه تولید کنندگان کاهش می یابد اما با توجه به این که میزان افزایش در رفاه مصرف کنندگان بیشتر از کاهش در رفاه تولید کنندگان می باشد بنابراین در مجموع رفاه اجتماعی افزایش خواهد یافت.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول : مقدمه	1
۱-۱- طرح مسئله و اهمیت موضوع	2
۱-۲- اهداف تحقیق	11
۱-۳- پیشینه تحقیق	11
۱-۳-۱- محدودیت های تجاری	11
۱-۳-۱-۱- تعرفه	11
۱-۳-۱-۲- انواع تعرفه و کاربرد آن در کشاورزی	13
۱-۳-۱-۳- سهمیه بندی و محدودیت مقداری	15
۱-۳-۲- تعرفه های کشاورزی در ایران	15
۱-۳-۳- مطالعات تجربی در رابطه با سیاستهای حمایتی متفاوت	18
۱-۳-۴- مطالعات مربوط به تابع تقاضای واردات و تابع عرضه و تقاضای داخلی	20
۱-۳-۵- مطالعات مربوط به اثرات رفاهی کاهش تعرفه ها بر واردات	24
۱-۳-۶- مطالعات تجربی در زمینه آزاد سازی و اثرات رفاهی	26
فصل دوم : روش تحقیق	29
۱-۲- تجزیه و تحلیل توابع	30
الف: روش تجزیه و تحلیل تقاضا	30
ب: روش تجزیه و تحلیل عرضه	31
۱-۲-۱- تعیین تابع تقاضا	32

34 ۲-۱-۲- تعیین تابع عرضه
36 ۳-۱-۲- تعیین تابع تقاضای واردات
41 ۲-۲- مدل تعادل جزئی مورد استفاده
42 ۳-۲- مراحل برآورد
42 ۱-۳-۲- آزمون ایستائی
45 ۲-۳-۲- آزمون هاسمن
46 ۳-۳-۲- آزمون اریب همزمانی
47 ۴-۳-۲- آزمون قطری بودن
48 ۵-۳-۲- مساله تشخیص
49 ۴-۲- داده های مربوط به اندازه گیری اثرات رفاهی برنج
51 فصل سوم : نتایج و بحث
52 ۱-۳- مراحل برآورد توابع عرضه و تقاضا و واردات
52 ۱-۱-۳- مراحل قبل از برآورد
60 ۲-۳- نتایج حاصل از برآورد اثرات رفاهی کاهش تعرفه واردات برنج
62 ۳-۳- نتیجه گیری و پیشنهادات
66 ۴-۳- پیوست ها
67 پیوست (۱) نتایج حاصل از آزمون ایستائی
68 پیوست (۲) نتایج حاصل آزمون تصریح هاسمن
70 پیوست(۳) نتایج آزمون قطری بودن

فصل اول

مقدمه

۱-۱- طرح مسأله و اهمیت موضوع

اقتصاددانان نئوکلاسیک اعتقادشان بر این است که تجارت آزادانه نه تنها برای هر کشور، بلکه برای تمامی جهان موتور رشد اقتصادی محسوب می‌شود. بنابراین بدنبال حذف یکجانبه و چند جانبه محدودیت های تجاری هستند و در مقابل توصیه می‌کنند کشورها با عنایت به تخصیص در تولید و تقسیم کار بین‌الملل، دخالت دولت را تجارت بین‌المللی به حداقل برسانند (رحیمی بروجردی، ۱۳۸۳).

چرا که آزادسازی تجاری، در اصل و مفهوم کلی بر حذف مالکیت دولت از واحدهای تولیدی و عدم مداخله آن در امور اقتصادی و نظام بازار دلالت دارد. اما از آنجا که حذف کامل دولت نه ممکن است و نه مفید آزادسازی عملاً محدودسازی این دخالت است. اما اینکه چه حدی از آزاد سازی مطلوب بوده و از نظر اقتصادی مفید است، در هیچ جا تعریف نشده است (شوشتریان، ۱۳۸۲).

امروزه با توجه به رشد روز افزون جمعیت کشورها از یک سو و محدودیت ها هر چه بیشتر منابع تولیدی از سوی دیگر ، تأمین مواد غذایی مورد نیاز مردم به عنوان ضروری ترین عامل در کسب موفقیت استقلال اقتصادی مطرح می گردد. در کشور ما نیز یکی از اهداف اصلی قانون اساسی تأمین خودکفایی منجمله در بخش کشاورزی است (محمدی، ۱۳۷۸).

بخش کشاورزی علیرغم کاهش اهمیت نسبی آن در اقتصاد ایران طی سالهای اخیر، همواره نقش مهمی را در تولید ناخالص داخلی، امنیت غذایی، تأمین دارو و نیز اشتغال ایفا کرده است.

بنابراین با داشتن مزیت های اقتصادی می تواند اقتصاد ایران را در رهایی از وابستگی شدید به نفت یاری کند (خلیلیان و درویشانی، ۱۳۸۲).

در حال حاضر بخش بازرگانی خارجی به عنوان یکی از مولفه های نظام اقتصادی مطرح می شود و تجارت محصولات کشاورزی بنا به دلایل خاص هم چون استراتژیک بودن این محصولات، متناسب با رشد تجارت جهانی اهمیت روز افزونی یافته است (کميجانی و همکاران، ۱۳۸۰).

صرف نظر از پاره های استثنائات و مشکلات، تجربه بسیاری از کشورهای جهان مبین آن است که حضور در بازارهای جهانی و بهره گیری از مزیت تجارت خارجی، راهگشاری توسعه اقتصادی برای بسیاری از کشورهای در حال توسعه در چند دهه اخیر بوده است (اکبریان، ۱۳۸۱).

رویکرد تاریخی به موضوع توسعه، صرف نظر از درجه ی اعتبار آن، در دو سه دهه پس از جنگ جهانی دوم در عرصه ی تجربه و سیاستگذاری در بیشتر کشورها به انتخاب استراتژی جایگزینی واردات انجامید. اکثر کشورهای در حال توسعه در آسیا، امریکای لاتین و آفریقا با سیاستهای حمایتی به این استراتژی روی آوردند.

اما آنچه در عمل اتفاق افتاد، حاصل نشدن اهداف مورد نظر، توسعه نیافتگی و پیچیده تر از آن نسبت به گذشته بوده است. طی دهه ۱۹۷۰ تعدادی از کشورهای در حال توسعه با تلاش های فراوان در زمینه آزاد سازی اقتصادی از طریق انجام اصلاحاتی با هدف افزایش نقش بازار و کاهش موانع موجود در تجارت بین الملل و انتقال سرمایه مبادرت ورزیدند. در دهه ی ۱۹۷۰ تجربه ی موفق کشورهای جنوب شرق آسیا، نظیر کره، تایوان و سنگاپور علاوه بر ترغیب محققین و نظریه پردازان اقتصاد بین الملل و اقتصاد توسعه به بررسی بیشتر موجب شد سیاستگذاران و کارگزاران اقتصادی در دیگر کشورها نیز به پیروی و الگوبرداری از آنها ترغیب شوند.

بنابراین از جمله مسائل مطرح در زمینه ی سیاست های تعدیل اقتصادی، انجام اصلاحات تجاری یا آزاد سازی تجاری به منظور توسعه ی صادرات، از طریق تبدیل سیاست های تجاری درون

نگر به مکانیزم های تجاری برون گرا است . که در نتیجه آن آزاد سازی تجاری به عنوان یکی از ارکان آزاد سازی اقتصادی مورد توجه قرار گرفت. یکی از روشها در چارچوب این سیاست، عضویت در مجامع و سازمان های بین المللی مانند سازمان تجارت جهانی(WTO)¹ است. با فعال شدن سازمان تجارت جهانی و پیوستن کشورهای بیشتری به آن ، کشورهای مختلف به خصوص کشورهای در حال توسعه یک تغییر جهت کلی برای به انجام رساندن آزاد سازی تجارت مبادرت ورزیدند. این سازمان در شرایط کنونی، بیش از چهار پنجم تجارت جهان را به خود اختصاص داده است. به طور کلی فرآیند آزاد سازی تجاری، کسب منافع ناشی از توسعه ی مبادلات بین المللی است. ابزار اصلی آزاد سازی ، حذف موانع غیرتعرفه ای، حذف یا کاهش تدریجی تعرفه ها و در نهایت رسیدن به مرحله ی حذف یارانه های صادراتی است. یکی از اهداف مطالعات آزادسازی، بررسی اثرات آن بر رفاه خانوارها است.

با توجه به اینکه ایران در راه پیوستن به WTO است، بررسی اثرات هر یک از تحرک های اقتصادی احتمالی ناشی از تغییر قیمت ها و تغییرات سیاستگذاری و اثرات مجموعه تغییراتی که در راستای اهداف این سازمان قرار دارد ، بر چگونگی رفاه خانوارهای کشور لازم است. از آنجا که کاهش تعرفه وارداتی از جمله ابعاد آزادسازی تجاری محسوب می گردد، هدف اصلی این پژوهش بررسی آثار کاهش تعرفه وارداتی بر رفاه جامعه می باشد.

هر کشوری با توجه به اهداف ملی و بین المللی مورد نظر خود، سیاست های خاصی در زمینه های مختلف و از جمله تجارت بین المللی در پیش می گیرد. اهداف کشورها متعدد و گاهی با هم در تضاد است. حتی اگر هدف ها با یکدیگر هماهنگ باشند، باز هیچ کشوری برای انجام همه ی اهداف خود، ابزار کافی در اختیار ندارد. از این رو در انتخاب سیاست تجاری کشور باید تا حد امکان تعارض میان هدف ها را کاهش دهد. کشور برقرار کننده ی روابط تجاری و اقتصادی با سایر کشورها باید در مبادلات بین المللی از نظم و قاعده و اصول بین المللی پیروی کند و از دنبال نمودن اهداف کوتاه مدت

1 .World Trade Organization(WTO)

و مقطعی به نفع اهداف بلند مدت صرف نظر کند. موافقتنامه های عمومی تعرفه و تجارت (GATT)^۱ نمونه‌ای از سازش میان اهداف ملی با هدف های اقتصادی سایر کشورهای عضو است. هدف کلی این سازمان کاهش موانع گوناگون موجود بر سر راه تجارت آزاد کالا و خدمات، گردش هر چه بیشتر کالاها و خدمات از جنبه‌ی بین‌المللی و رفع تبعیضات تجاری ایجاد کننده‌ی خسارت به برخی از طرفهای تجاری بود. (پریزن، ۱۳۸۵).

در حال حاضر، کشورها سیاست های بازرگانی خارجی خود را بر مبنای تجارت آزاد وضع می‌کنند. امروزه ثابت شده که نظام تجارت آزاد در مقایسه با یک نظام تجاری بسیار محدود کننده، در زمینه‌ی ایجاد کارایی و رشد اقتصادی از برتری برخوردار است. اقتصادی آزاد، همراه با موانعی اندک یا بدون هرگونه مانع بر سر راه واردات، در بلند مدت با اقتصاد دارای تعرفه های سنگین، بسیار متفاوت خواهد بود. با توجه به مزایای یک اقتصاد باز نسبت به اقتصاد محدود، مسأله آزاد سازی تجارت در دهه های اخیر مورد توجه بسیاری از کشورها به خصوص کشورهای در حال توسعه مثل برزیل، هنگ کنگ، تایوان و کره جنوبی قرار گرفته است (سلامی، ۱۳۷۸).

با نوسان و تغییر عوایض گمرک واردات، قیمت ها تغییر می‌کند. تغییرات قیمت ها نقش مهمی در تخصیص منابع، توزیع درآمد و کاهش فقر دارد. کاهش تعرفه، قیمت های نسبی و در نهایت انگیزه‌ی تولید را تغییر می‌دهد. با جانشینی ناقص کالاها، اثر کاهش تعرفه بر اقتصاد بستگی به وسعت، اندازه یا محدوده‌ی کاهش تعرفه بر قیمت کالاهای تولید شده در داخل دارد. اگر کالاهای تولید شده در داخل کشور جانشین کالاهای وارداتی شوند، این عمل کل سیستم قیمت ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. کاهش در تعرفه منجر به کاهش قیمت واردات، کاهش تقاضا برای کالاهای تولید شده در داخل و افزایش تقاضا برای کالاهای وارداتی می‌شود. هم چنین، کاهش تقاضا برای تولیدات داخلی، قیمت این نوع کالاها را توجه به مکمل بودن، جانشین بودن و کشش عرضه‌ی تولید، کاهش می‌دهد.

1 . General Agreements on Trade and Tariff (GATT)

در کشور ما بعد از پیروزی انقلاب اسلامی انتظار می رفت که ساختار اقتصادی کشور دستخوش تغییرات اساسی گردد. اما بروز بحران های پی در پی مانع هرگونه سیاستگذاری منسجم در این زمینه گردید با این همه دولت با توجه به اهداف خود و مشکلاتی که با آن مواجه بود، انحصارات خود بر تجارت خارجی را شدت بخشید به نحوی که دولتی بدون تجارت خارجی یکی از موارد قانون اساسی کشور گردید (کمیجانی و همکاران ، ۱۳۸۰).

براساس یک نسبت دیرینه کشورهای مختلف جهان عموماً بخش کشاورزی خود را طی سالیان گذشته به طرق مختلف تحت حمایت خاص قرار داده اند. در این راستا کشورهای واردکننده کالاهای کشاورزی با اعمال تعرفه های گمرکی و محدودیت های وارداتی بخش کشاورزی را از رقابت با کالاهای جایگزین وارداتی مصون داشته اند (سلامی، ۱۳۷۹). در واقع تعرفه یکی از مهم ترین و متداول ترین ابزارهای حمایت مرزی را تولیدات داخل است ، که تقریباً در تمام کشورها مورد استفاده قرار می گیرند. بر آوردها نشان می دهد که نرخ تعرفه کشاورزی در جهان تقریباً بالا است در حالیکه تعرفه های بخش صنعت به مراتب پایین تر می باشد . نکته بسیار مهم این است که نحوه پراکنش چنین تعرفه های بالایی در بین کالاها و کشورهای مختلف نیز بسیار ناموزون است. اهمیت این ابزار در رژیم تجارت بحدی است که اساساً مذاکرات مربوط به آزادسازی تجاری و موافقتنامه های عمومی تعرفه و تجارت (GATT, 1947) ، با بحث در خصوص تعرفه ها آغاز گردیده.

اهمیتی که کشورهای گوناگون برای حمایت از بخش کشاورزی قائل هستند سبب شده تا تقریباً همه آنها ترکیبی از موانع تعرفه ای را برای حمایت مرزی از محصولات تولیدشده در این بخش بکار گیرند. یکی از مهمترین دستاوردهای موافقتنامه های کشاورزی دوراروگوئه الزامی کردن تبدیل موانع غیر تعرفه ای به تعرفه و تثبیت تعرفه های جدید بوده است. این فرآیند که تعرفه ای کردن نامیده می شود، زمینه لازم را برای کاهش تعرفه ها فراهم می سازد (گیلانپور، ۱۳۸۳).

از نظر صادرات محصولات کشاورزی، ایران کشوری نسبتاً کوچک ولی از نظر واردات در بعضی موارد کشوری نسبتاً تأثیرگذار در بازرگانی خارجی یا تجارت می‌باشد بعبارت دیگر بخش عمده تجارت بخش کشاورزی مربوط به واردات است و محصولات وارداتی از محصولات راهبری به شمار می‌روند (محمد قلی نیا و مسائلی، ۱۳۷۸). از این رو ضرورت تأمین خودکفایی در بخش کشاورزی خصوصاً خودکفایی در تولید محصولات استراتژیک، سبب شده است که سیاستگذاران ضمن تحلیل کارایی روش های فعلی تأمین و بازاریابی مواد غذایی، در پی شناخت عوامل مؤثر بر واردات و تولید محصولات کشاورزی باشند (کمیجانی و همکاران، ۱۳۸۰).

برنج (*oryzasatival*) بعد از گندم یکی از مهمترین و قدیمی ترین نباتات است و دومین غذا در تأمین کالای مورد نیاز در جیره غذایی مردم است و بسیاری از دانشمندان زادگاه نخستین آن را قاره آسیا می‌دانند. برنج تنها غله‌ای است که مخصوصاً برای انسان کاشته می‌شود و امروزه حدود نصف جیره غذایی جمعیت دنیا را تشکیل می‌دهد در بخش اعظمی از قاره آسیا برنج تأمین کننده بیش از ۸۰ درصد کالری و ۷۵ درصد پروتئین مصرفی مردم می‌باشد و تقریباً تمامی تولید برنج در کشورهای جهان سوم تولید می‌گردد. با توجه به جمعیت روز افزون و محدودیت منابع موجود برای تأمین نیازهای غذایی این جمعیت به نظر می‌رسد افزایش قیمت مواد غذایی امری قابل پیش بینی است. علاوه بر این بحران های مقطعی نظیر خشکسالی با تغییرات نامطلوب جوی و یا بحران های دیگری که عمدتاً ارمغان جدال های سیاسی بشر بوده است، نظیر بحران های نفتی دهه ۷۰ و بدنبال آن اعمال فشار از سوی دول مقتدر در جهت افزایش قیمت مواد غذایی که بیش از همه نیز کشورهای دخیل در بحران های نفتی را در تیررس قرار می‌داد؛ منطق اقتصادی را بر آن داشته است تا به بخش کشاورزی توجه بیشتری مبذول شود. هر چند اطلاع دقیقی از وضعیت تولید و مصرف مواد غذایی به خصوص اجزاء مهم تشکیل دهنده آن از جمله برنج در ایران برای گذشته دور در دسترس نیست اما از

شواهد و قرائن موجود چنین برمی‌آید که این کشور در گذشته تا حدودی خود کفا بوده و برای احتیاجات غذایی خود نیاز به واردات عمده از خارج نداشته است (قادری، ۱۳۸۰).

اما در بازار جهانی این محصول به طور قابل ملاحظه‌ای بی ثبات و همراه با نوسانات وسیع و شدید قیمت می‌باشد. عوامل موثر در این بی ثباتی، نامساعد بودن شرایط آب و هوایی، بروز آفات و بیماری‌های نباتی، اوضاع اقتصادی در کشورهای واردکننده و صادرکننده، انگیزه‌های ذخیره‌سازی، واسطه‌گری، عدم تناسب بین رشد تولید و جمعیت و برهم خوردن عرضه و تقاضا در محصولات غذایی جانشین است. البته درجه آسیب‌پذیری کشورها در قبال عوامل فوق به درجه اهمیت برنج در الگوی غذای آنان بستگی دارد. در این میان در کشورهایی نظیر ایران که هزینه برنج یکی از اقلام عمده هزینه مواد خوراکی را تشکیل می‌دهد این مسئله اهمیت پیدا می‌کند.

علاوه بر عوامل فوق در کشور ما به دلیل سیاست‌های غلط دولت و دخالت نامناسب در بازار برنج در برخی از دوره‌ها باعث برهم خوردن تعادل در بازار داخلی شده است به طوری که بررسی واردات برنج نشان می‌دهد که این واردات دارای نوسان‌های زیادی بوده و در مقایسه با رشد تولید برنج شتاب بیشتری داشته است. (پریزن، ۱۳۸۵).

نگاهی به روند تولید برنج در ایران نشان می‌دهد که پس از انقلاب همواره سطح زیرکشت و عملکرد تولید این محصول در حال افزایش بوده است مطابق آمار سازمان خواربار و کشاورزی (FAO) تولید کل این محصول از ۱۵۲۷ هزار تن در سال ۱۳۵۷ به ۲۸۰۰ هزار تن در سال ۱۳۸۶ رسیده است جدول ۱-۱ سطح زیر کشت عملکرد و تولید این محصول را در سالهای پس از انقلاب نشان می‌دهد.

جدول ۱-۱- تولید سطح زیر کشت و عملکرد برنج طی سالهای ۱۳۸۶-۱۳۵۷

عملکرد	سطح زیر کشت	تولید	year
39547	386200	1527311	1357
32726	381394	1248160	1358
28355	462180	1310550	1359
35365	459108	1623669	1360
33223	483142	1605152	1361
28305	429451	1215581	1362
33608	441551	1483976	1363
37110	478592	1776085	1364
37873	471029	1783930	1365
34220	526961	1803282	1366
30355	467233	1418324	1367
35723	518994	1854012	1368
37786	524266	1981019	1369
40469	582321	2356601	1370
39596	596040	2360138	1371
38757	588466	2280768	1372
40096	563381	2258969	1373
40682	565575	2300901	1374
44721	600329	2684767	1375
41727	563210	2350124	1376
45052	614963	2770574	1377
39993	58715	2348241	1378
36895	534331	1971462	1379
38660	514791	1990223	1380
47266	611000	2888000	1381
47638	615283	2931138	1382
41580	611453	2542443	1383
43573	628105	2736843	1384
41426	630562	2612175	1385
44444	630000	2800000	1386

آمار نشان می‌دهد که تا سال ۱۳۴۰ هیچگونه وارداتی در زمینه برنج صورت نمی‌گرفت بلکه مقادیر محدودی هم صادر می‌گشت اما از سال ۱۳۴۱ اولین واردات برنج به مقدار ۱۱ هزار تن آغاز گشت، آمریکا، تایلند، پاکستان، اروگوئه کشورهای اصلی صادرکننده برنج به ایران بودند.

بعد از پیروزی انقلاب، دولت که با اهداف متناقضی چون تأمین خودکفایی و تأمین نیازهای اساسی درگیر بود، با توجه به مشکلات ناخواسته‌ای چون جنگ و رشد سریع جمعیت چاره‌ای جز افزایش واردات مواد غذایی نداشت. به طوری که ارزش واردات محصولات کشاورزی کشور در سال ۱۳۶۲ به بیش از ۳/۲ میلیارد دلار رسید. اما از آنجا که واردات کشور تابع مستقیم از درآمد حاصل از نفت است با آغاز بحران ارزی، دولت مجبور به کاهش واردات محصولات کشاورزی شد. این روند تقریباً تا پایان جنگ تحمیلی به قوت خود باقی ماند. اما در سال نخست برنامه اول با توجه به نیازمندی‌های روانی کشور پس از دوره جنگ و رشد سریع جمعیت، واردات محصولات کشاورزی بناگاه اوج گرفت و باز هم به بیش از ۳ میلیارد دلار رسید.

افزایش واردات محصولات کشاورزی در تعدادی از محصولات عمده به حدی می‌باشد که ایران در واردات محصولاتی مانند برنج، شکر و روغن‌های نباتی به یکی از بزرگترین واردکنندگان این نوع محصولات در سطح جهان تبدیل شده است. عبارت دیگر رشد سریع جمعیت تقریباً تمامی تلاشها و سیاستهای را که در جهت خودکفایی و کاهش واردات انجام شده بود، خنثی نمود و واردات محصولات را با روند صعودی روبرو ساخت، اما در سال‌های بعد با توجه به تجدید نظر در سیاست قیمتگذاری و افزایش تولید محصولات، ارزش و سهم واردات کشاورزی شروع به کاهش نمود (کميجانی و همکاران، ۱۳۸۱).

در ایران هم چون بسیاری از کشورهای در حال توسعه و برخلاف کشورهای توسعه یافته، معادل تعرفه‌ای موانع غیر تعرفه‌ای اکثریت قریب به اتفاق محصولات کشاورزی منفی است (کميجانی، ۱۳۸۰، سلامی، ۱۳۷۷، مهرابی ۱۳۷۸ و خلیلیان، ۱۳۸۲).

با توجه به مطالب پیش گفته از آنجا که در کشور هم کالای وارداتی و هم کالای تولید شده در داخل وجود دارد و تغییرات نرخ تعرفه قبل از هر چیز قیمت کالاهای وارداتی را در مورد هر محصول تغییر می‌دهد و تغییرات قیمتی برنج موجب تغییر در عرضه و تقاضای آن از طرف تولیدکنندگان و مصرف کنندگان می‌شود و این از طریق رفاه آنان تحت تأثیر قرار می‌گیرد لذا مطالعه حاضر به بررسی اثرات رفاهی کاهش تعرفه واردات برنج در سال های اخیر می‌پردازد.

در این راستا اهداف زیر دنبال شده است:

۱-۲- اهداف تحقیق

- ۱- برآورد توابع عرضه و تقاضا و واردات برنج
- ۲- ارزیابی و تعیین اثرات رفاهی کاهش تعرفه واردات برنج تولید کنندگان و مصرف کنندگان.

۱-۳- پیشینه تحقیق

در این بخش ابتدا محدودیت های تجاری با تأکید بر تعرفه وانواع آن آورده شده است. در ادامه به وضعیت تعرفه های کشاورزی در ایران و سیاست تجاری کشاورزی ایران در فرآیند جهانی شدن پرداخته شده است. نهایتاً مطالعات انجام شده در زمینه های مربوط به سیاست های حمایتی مختلف ، تحقیقات صورت گرفته در زمینه تابع تقاضای واردات وتابع عرضه و تقاضای داخلی و مطالعات مربوط به آزادسازی ارائه شده‌اند.

۱-۳-۱- محدودیت های تجاری

۱-۳-۱-۱- تعرفه

در ادبیات واژه تعرفه اینطور تعریف می‌شود که تعرفه مالیات یا عوارضی است که دولت به دلایل حمایتی و مالی یا ترکیبی از این ها در هنگام عبور کالاهای خارجی از مرزهای کشور اخذ می‌کند. اما در عمل غیر از تعرفه انواع دیگری از مالیات نیز از کالاها دریافت می‌شود که دارای عناوین